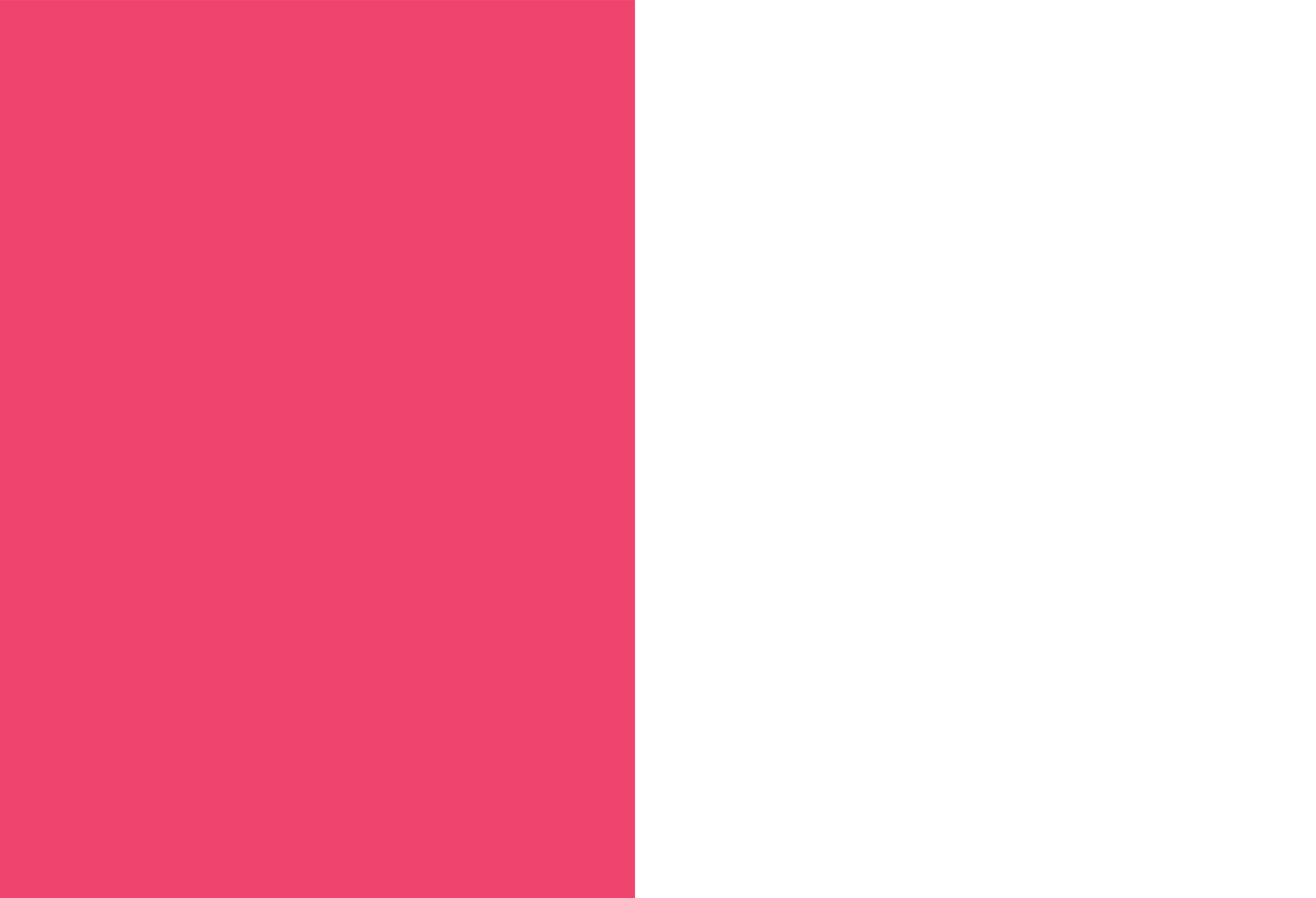

TAISCEADÁIN

Faisnéis agus Acmhainní do Scoileanna maidir le
hÍomhánna Gáirsiúla a Chruthaigh an Duine Féin a Chomhroinnt

Réamhrá

Tá go leor deiseanna agus dúshlán nach rabhtas ag súil leo faighte ag scoileanna, tuismitheoirí agus ag an bpobal i gcoitinne mar gheall ar an ráta tapa ag a bhfuil teicneolaíochtaí nua á bhforbairt agus mar gheall ar na bealaí athraitheacha a nglacann leanaí leo go minic. Tá na bealaí a dhéanann daoine cumarsáid lena chéile athraithe mar gheall ar an teacht atá againn ar an idirlíon agus ar ghairis ghutháin chliste. Ar cheann de na hathruithe seo tá grianghraif, teachtaireachtaí nó fiseáin gríosaitheacha nó gnéasacha a sheoladh, ar a dtugtar “gnéastéacsáil”.

Cé go bhfuil an chosúlacht air nach bhfuil in íomhánna nó teachtaireachtaí téacs gáirsiúla ach píosa spraoi soineanta do roinnt daoine óga, d’fhéadfadh iarmhairtí sóisialta agus dlí tromchúiseacha bheith le gnéastéacsáil. Cion coiriúil atá i ndéanamh, tógáil, ceadú le tógáil, taispeáint, sealbhú agus/nó dáileadh íomhánna gáirsiúla mionaoiseach; mar sin is gá go mbeadh scoileanna an-chúramach faoin gcaoi a láimhseálann siad na heachtraí seo.

Do cheannairí scoile, tá sé tábhachtach go mbeidh eolas acu nuair a thagann tú trasna ar eachtraí a bhaineann le comhroinnt íomhánna gáirsiúla ina scoil. Nuair a roinntear íomhánna gnéasacha a chruthaigh an duine féin go neamhthoiliúil, d’fhéadfadh na hiarmhairtí baint go mór ó fholláine scoláirí. D’fhéadfaí comhroinnt mhaíliseach bheith i bhfoirm cibearbhulaíochta agus d’fhéadfadh comhroinnt mhí-úsáide imní um chosaint leanaí a thabhairt le fios. Tá sé mar aidhm ag an acmhainn seo roinnt faisnéise úsáideach a thabhairt le cuidiú le ceannairí scoile déileáil go héifeachtach le heachtraí um gnéastéacsáil a tharlódh.

Ina theannta sin, is gá dúinn gníomh a ghlacadh laistigh den seomra ranga ar mhaithe le feasacht a ardú agus leis an iompar dochrach lena mbaineann an tsaincheist seo a chosc. Ós rud é go dtéann sé i gcion go mór ar dhearcthaí, ar luachanna agus ar iompar scoláirí a mhúnlú, léirítear go seasta i dtaighde náisiúnta agus idirnáisiúnta go bhfuil an mhúinteoir cáilithe ranga ar an duine is fearr chun obair a dhéanamh go híogair agus go comhsheasmhach leis na scoláirí. Leagtar amach san acmhainn seo sraith ceachtanna ina bpléitear gnéastéacsáil agus comhroinnt neamhthoilteanach íomhánna gáirsiúla agus a bhfuil prionsabail an churaclaim OSPS mar bhonn agus taca leo.

Táthar ag súil go gcabhróidh an acmhainn seo le scoláirí chomh maith caidrimh níos dearfaí a bhunú agus a choinneáil le chéile agus go gcuirfidh sí ar a gcumas déileáil ar bhealach níos éifeachtaí le coimhlint idirphearsanta mar go mbaineann na ceachtanna le forbairt ionbhá, athléimneachta agus treallúis.

Ba mhaith liom buíochas ó chroí a ghlacadh le gach duine a bhí páirteach i bhforbairt na hacmhainne seo; comhaltaí foireann Sláinte agus Folláine SFGM agus foireann SFGM – Teicneolaíocht san Oideachas, an tSeirbhís Tacaíochta d’Oideachas Speisialta, an Chigireacht sa Roinne Oideachais agus Scileanna, Clár um Thoirchís Ghéarchéime Fheidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte, Pauline Walley SC, Brian Hallissey BL agus an Garda Síochána.

Ciara O'Donnell,

An Stiúrthóir Náisiúnta,
An tSeirbhís um Fhorbairt Ghairmiúil do Mhúinteoirí

CLÁR ÁBHAR

Cuid 1:

Faisnéis do Scoileanna maidir le hÍomhánna Gáirsiúla a Chruthaigh an Duine Féin a Chomhroinnt

Réamhrá.....	2
Creat dlí.....	9
Impleachtaí do bheartas scoile.....	15
Breithnithe le déileáil le heachtra.....	19
Feasacht agus cosc.....	24

Rannóg 2:

Taisceadáin: Acmhainn OSPS maidir le Comhroinnt Neamhthoilteanach Íomhán Dlíthphearsanta

CEAIGHT 1: An dlí maidir le hábhar dlíthphearsanta a chomhroinnt.....	33
CEAIGHT 2: Nuair a théann comhroinnt ar líne in aimhréidh.....	41
CEAIGHT 3: Milleán a chur ar an íospartach.....	49
CEAIGHT 4: Brú piarghrúpa agus comhroinnt neamhthoilteanach.....	57
CEAIGHT 5: Tionchar na meán agus steiréitíopaí inscne.....	63
CEAIGHT 6: Cúnamh a fháil.....	71
Aguisíní.....	80

Cuid 1:

**Faisnéis do Scoileanna maidir le
hÍomhánna Gáirsiúla a Chruthaigh
an Duine Féin a Chomhroinnt**

Cumadh an téarma ‘gnéastéacsáil’ i dtús an 21ú haois; is comhfhocal é de na focail ‘gnéas’ agus ‘téacsáil’. Úsáideadh é ar an gcéad dul síos chun cur síos a dhéanamh ar mhalartú ábhair ghnéasaigh, téacs ghnéasaigh agus íomhánna gnéasacha, ar fhóin phóca. Le cúpla bliain anuas, cumhdaítear ann comhroinnt téacs, fiseáin, agus ábhair fhótagrafaigh ghnéasaigh ar fhóin phóca, ar fheidhmchláir, trí sheirbhísí líonraithe shóisialta agus le teicneolaíochtaí eile ar an idirlíon. Cé go n-áirítear le sainmhínte teicniúla uaireanta malartú ábhar pornagrafaíochta, sa treoir seo díreoimid ar chomhroinnt íomhánna gáirsiúla a chruthaigh an duine féin. Is ábhar fótagrafach agus fise iad na híomhánna sa chás seo. I mbeagán focal, díreoimid den chuid is mó ar shaincheistanna a bhaineann le comhroinnt féinphiceanna de dhaoine nocth nó ‘nude selfies’ mar a thugann daoine óga orthu.

Déantar iarracht sa doiciméad seo ceannairí agus múinteoirí scoile a chur ar an eolas faoin úsáid atá daoine óga a bhaint as gnéastéacsáil in Éirinn. Is é an aidhm atá ann aird a tharraingt ar na rudaí nach mór do scoileanna a chur san áireamh, i gcás ina dtarlaíonn eachtraí ina gcomhroinntear íomhánna gáirsiúla. Is é ról na scoile sna cásanna seo thar aon rud eile ná na leanaí atá i gceist a chosaint agus tacú leo agus ní tús a chur le himscrúdú faoin eachtra. Is ábhar dúshlánach, casta, agus leochaileach é seo do scoileanna; go háirithe toisc go bhféadfaí cásanna ina bhfuil íomhánna gáirsiúla de mhionaoisigh i gceist a mheas mar chionta coiriúla, dar leis an Acht um Gháinneáil ar Leanaí agus Pornagrafaíocht Leanaí, 1998. D’fhéadfadh smachtbhannaí tromchúiseacha a bheith mar thoradh ar ionchúisimh faoin acht sin, rud a athraíonn saol gach duine a bhíonn i gceist. Ar an gcúis sin táimid ag iarraidh a rá arís nach comhairle dlí í an fhaisnéis sa doiciméad seo. Moltar do scoileanna labhairt leis na Gardaí agus comhairle dlí shonrach a lorg nuair a tharlaíonn cásanna den sórt seo.

Treoirínte tábhachtacha chun dul i ngleic le comhroinnt neamhthoilteanach íomhánna gáirsiúla le rang

1. Moltar do mhúinteoirí go mbeadh an cúrsa dhá lá ina bhfuil tús eolais ar OSPS curtha i gcrích acu. Tá sé tábhachtach go mbeadh a fhios ag múinteoirí faoi aon saincheistanna a d’fhéadfadh a bheith ag scoláirí sa rang sula gcuireann siad tús leis an gclár Taisceadáin.
2. Is cleachtas maith é do mhúinteoirí labhairt leis an treoirchomhairleoir agus leis an teagascóir ranga sula múintear an clár Taisceadáin. Ba cheart príomhoide na scoile agus na tuismitheoirí a chur ar an eolas roimh ré freisin.
3. Ba cheart do mhúinteoirí comhoibriú le rannóga Riachtanais Speisialta Oideachais a gcuid scoileanna lena chinntiú go dtuigfidh cách na ceachtanna agus na príomhtheachtaireachtaí.

Tá treoirínte dea-chleachtas níos mionsonraithe ag tús na hacmhainne oideachais.

Cén fáth ar cheart duit a bheith buartha faoi?

Tá sé tábhachtach go mbeidh eolas agat nuair a thagann tú trasna ar eachtraí a bhaineann le comhroinnt íomhánna gáirsiúla i do scoil. Ar an drochuair, nuair a roinntear íomhánna gnéasacha a chruthaigh an duine féin go neamhthoilteanach, d'fhéadfadh na hiarmhairtí baint go mór ó fholláine scoláirí faoi do chúram. D'fhéadfaí comhroinnt mhailíseach bheith ina chineál cibearbhulaíochta agus d'fhéadfadh comhroinnt mhí-úsáide imní um chosaint leanaí a thabhairt le fios.

Is féidir íomhánna gáirsiúla a roinnt i gcomhthéacs dlúthchaidrimh ach i gcásanna éagsúla chomh maith. Roinneann daoine ábhar dlúthphearsanta mar bhealach le haird a fháil nó le cliúsaíocht a dhéanamh le daoine a bhfuil suim rómánsúil acu iontu. D'fhéadfadh brú piarghrúpa bheith ina thoisic le gnéastéacsáil daoine óga áirithe. D'fhéadfadh scoláirí, scoláirí leochaileacha go háirithe agus iad siúd a bhfuil scileanna digiteacha níos laige acu, ábhar dlúthphearsanta a chruthú in ngan fhios dóibh féin nuair a dhéanann siad dearmad ceamaraí a mhúchadh. I gcásanna eile, níos tromchúisí, d'fhéadfaí scoláirí a mhealladh, iallach a chur orthu nó bob a bhualadh orthu chun íomhánna gáirsiúla díobh féin a chruthú.

D'fhéadfadh sé bheith anacrach nuair a roinntear íomhánna gáirsiúla a chruthaigh an duine féin, a roinneadh faoi rún ó thús, gan toiliú le lucht féachana níos leithne. D'fhéadfadh scoláirí a bhíonn ina n-íospartaigh de chomhroinnt neamhthoilteanach (dá dtagraítear go minic mar phornagrafaíocht díoltais; cleachtas ina ndáiltear ábhar gnéastéacsála, gan toiliú, chun díoltas a bhaint amach agus duine a náiriú go poiblí) nó gnéas-sracadh (cineál sracaidh nuair a bhagraíonn an coirpeach go scaipfear ábhar gáirsiúil den íospartach mura n-íocann an t-íospartach suim airgid nó mura seolann sé/sí tuilleadh ábhar gáirsiúil) fulaingt ó dhúlagar nó imní agus d'fhéadfadh siad bheith i mbaol láithreach.

Mar gheall gur cion coiriúil atá i sealbhú nó dáileadh íomhánna gáirsiúla mionaoiseach, caithfidh tú bheith an-chúramach faoin gcaoi a láimhseálann tú eachtraí. D'fhéadfadh na céimeanna a ghlacann tú chun eachtraí a réiteach bheith éagsúil ón gcaoi a ndéileálann tú le heachtraí eile cibearbhulaíochta. Nuair atá tú ag dul i ngleic le saincheisteanna cibearbhulaíochta moltar uaireanta na teachtaireachtaí agus postálacha a choinneáil mar fhianaise ar an mbulaíocht agus an eachtra a thaifeadadh i gcónaí mar a leagtar amach sna *Gnásanna Frithbhulaíochta*. Ba cheart a chur san áireamh agus formáid do thaifead lena mbaineann íomhánna gáirsiúla leanaí faoi 17 mbliana d'aois á roghnú gur cion atá i stóráil agus dáileadh na n-íomhánna seo faoin Acht um Gháinneáil ar Leanáí agus Pornagrafaíocht Leanáí, 1998.

Nuair a tharlaíonn eachtraí a bhaineann le híomhánna gáirsiúla ba cheart duit an cas a chur faoi bhráid an Gharda Síochána lena fhiosrú. Ba cheart duit dul i gcomhairle agus oibriú freisin le Tulsa, an Ghníomhaireacht um Leanáí agus an Teaghlach.

Faisnéis chúlra agus comhthéacs

Nuair a tharlaíonn eachtraí a bhaineann le híomhánna gáirsiúla ba cheart duit an cás a chur faoi bhráid an Gharda Síochána lena fhiosrú. Ba cheart duit dul i gcomhairle le Tusla, an Ghníomhaireacht um Leanaí agus an Teaghlach, lena chinntiú go bhfaigheann na leanaí bainteacha an tacaíocht agus an chosaint riachtanach.

◀ Cén fáth a mbíonn leanaí i mbun gnéastéacsála?

Tá sé seo ina ábhar taighde acadúla le blianta beaga anuas. Tá go leor cúiseanna a malartaíonn leanaí téacsanna gáirsiúla. Go minic malartaítear teachtaireachtaí mar chuid de chaidreamh rómánsúil, mar mheán le caidreamh a chur ar aghaidh nó mar chuid de chéim cliúsaíochta tosaigh. Déanann roinnt leanaí cur síos ar gnéastéacsáil mar chineál gnéis shábháilte mar “ní féidir leat éirí torrach ná galar gnéas-tarchurtha a fháil uaidh”.¹ Tá cúiseanna a eile a mbíonn leanaí i mbun gnéastéacsála. Cloíonn go leor de na cuspóirí seo leo siúd a bhíonn taobh thiar d’iompair eile déagóirí.

1. **Léiriú gnéasach:** Déanaí leanaí i gcaidrimh rómánsúla a bheith ag gnéastéacsáil chun a gcaidreamh féin a chur ar aghaidh agus mar bhealach chun a muinín ina chéile a léiriú². Úsáideann siad gnéastéacsáil chomh maith chun cliúsaíocht a dhéanamh agus mar dhreasacht chun caidreamh a thosú. Is féidir gnéastéacsáil a úsáid chun gnéasacht duine a chur in iúl (úsáideann daoine faisean chun a mbanúlacht nó a bhfireannacht a chur in iúl, ach d’fhéadfadh daoine eile íomhánna gnéastéacsála a phostáil ar líne).
2. **Cumarsáid:** Bíonn leanaí i mbun gnéastéacsála chun cumarsáid a dhéanamh lena chéile. Seolann déagóirí níos óige teachtaireachtaí gáirsiúla gnéis chuig cairde platónacha mar chineál grinn. Do leanaí i gcaidrimh rómánsúla bunaithe, d’fhéadfadh cómhalartacht bheith ina chúis le gnéastéacsáil mar gach a sheolann tú ábhar gnéastéacsála, gheobhaidh tú an rud céanna ar ais.³ Gné de ghnéastéacsáil a thaitníonn le daoine óga is ea gur foirm phriobháideach cumarsáide atá ann go hiondúil, nach féidir le daoine fásta a fheiceáil.
3. **Aird/dearbhu:** Tá go leor samplaí feicthe sa chultúr pobail do dhaoine atá cáiliúil agus saibhir mar gheall ar fhíseán gnéis a sceitheadh. Mar gheall air seo, creideann roinnt daoine óga go bhfuil seans ann go bhfeicfí iad agus go beadh gairm acu mar mháinicín nó mar phearsa teilifíse má chuireann siad pictiúir gháirsiúla ar líne.⁴ Úsáideann daoine óga eile gnéastéacsáil chun aird, dearbhú agus meas a fháil ó dhaoine a bhfuil spéis rómánsúil acu iontu.

Is ionann cuid mhaith de na cúiseanna a bhíonn le gnéastéacsáil agus iad siúd a spreagann iompar eile déagóirí.

4. **Brú sóisialta agus piarghrúpa:** Bíonn brúnna sochaí níos leithne ina chúis le roinnt daoine óga bheith ag gnéastéacsáil. Is é is ciall le ‘gnéasú cultúir’ go mthaíonn go leor daoine óga go bhfuil aon ionchas go mbreathnóidís ar bhealach áirithe agus go mbeidís gníomhach go gnéasach.⁵ Síníonn an brú seo chuig gnéastéacsáil. Féadfaidh brú piarghrúpa an brú seo ar dhaoine óga chun ábhar gnéastéacsála a sheoladh a dhianú.
5. **Bainistiú imprisin:** Glacann go leor daoine óga féinphiceanna nó grianghraif a thairgeann siad féin mar trína dhéanamh sin tá siad in ann smacht bheith acu ar an gcaoi a fheiceann an domhan i gcoitinne iad.⁶ Is beag nach bhféadfá a rá gur féinphortráidí iad féinphiceanna agus gnéastéacsáil den ré nua-aimseartha. Tugann sainghné roghnaitheach agus féintáirgthe na gnéastéacsála saghas cosanta do dhaoine óga nuair atá siad páirteach i gcumarsáid dhlúthphearsanta.
6. **Trí thimpiste/go meargánta:** Chuir roinnt leanaí ábhar gnéastéacsála ar fáil trí thimpiste. Tharla sé seo nuair nach raibh a fhios ag leanaí go raibh ceamaraí gréasáin ar ríomhairí nó ar ghairis láimhe ar siúl agus gur athraigh siad éadaí os comhair an cheamara. I ndomhan ina mbíonn guthán le ceamara réidh ag duine éigin i gcónaí, tá sé éasca ábhar gnéastéacsála a chruthú agus a dháileadh go meargánta agus gan chuimhneamh ar na hiarmhairtí.
7. **Comhéigean/dúmhál agus díoltas:** Ar an drochuair, bhí eachtraí ann nuair a dhéantar comhéigean ar dhaoine óga chun ábhar gnéastéacsála a chruthú agus a sheoladh.⁷ Nuair a chuirtear íomhá dlúthphearsanta amháin chuig páirtí, féadfaidh an duine seo an íomhá sin a úsáid chun dúmhál a dhéanamh ar an íospartach ionas go seolfadh siad tuilleadh íomhánna. Tá cásanna ann inar chreach coirpigh ar dhaoine óga agus d’úsáid siad ábhar gnéastéacsála chun suimeanna móra airgid a fháil ó na daoine óga. I gcásanna eile, dháil iarleannán ábhar gnéastéacsála, chun díoltas a fháil ar iarpháirtí.
8. **Turgnamhach:** De réir mar a fhásann leanaí, tá sé réasúnach go mbeidís ag iarraidh tuiscint a fháil ar an gcaoi a bhfuil a gcolainn ag athrú. Glacann roinnt leanaí pictiúir dá gcolainn nachta le cuidiú leo amharc níos fearr a fháil ar a gcolainn féin.⁸ B’fhéidir nach mbeadh sé i gceist acu riamh na híomhánna seo a sheachadadh ach, trí shainmhíniú dlíthiúil, d’fheadfaí féachaint ar na híomhánna seo mar phornagrafaíocht leanaí agus d’fheadfadh siad chomh maith bheith ina n-ábhar gnéastéacsála, dá roinnfí na híomhánna.

An comhthéacs do ghnéastéacsáil Cá dtarlaíonn gnéastéacsáil?

Bíonn sé deacair a bheachtú cá dtarlaíonn gnéastéacsáil déagóirí ar roinnt cúiseanna. Ar an gcéad dul síos, athraíonn teicneolaíochtaí agus an úsáid a bhaintear as aipeanna chomh tapa go mbíonn úsáid á baint ag déagóirí as rud nua faoin am go mbeireann daoine fásta orthu. Ar an dara dul síos, déantar formhór na gnéastéacsála a bhíonn ar bun ag déagóirí go príobháideach agus ní bhíonn sé le feiceáil den chuid is mó.⁹

Mar gheall ar ghutháin chliste, bíonn sé níos éasca ag déagóirí a bheith i mbun gnéastéacsála.¹⁰ Mar gheall ar sheirbhísí teachtaireachta saor in aisce, cosúil le WhatsApp, Viber, Snapchat agus Facebook Messenger, tá sé an-éasca agus saor grianghraif agus físeáin a roinnt le duine ar bith a bhfuil guthán cliste nó táibléad acu. Mar gheall ar an athrú ó théacsáil go seirbhísí teachtaireachta níl gnéastéacsáil teoranta d'ábhar scríofa, mar nach ngearrtar na táillí céanna ar úsáideoirí as pictiúir a sheoladh agus a gearradh cheana. Mar gheall ar chomh coiteann is atá gutháin chliste tá gnéastéacsáil níos éasca mar gur féidir le gutháin chliste ceangal leis an idirlíon ach ní theastaíonn ceangal gan sreang.¹¹

Mar gheall gur gairis phearsanta iad gutháin chliste, bíonn an-tóir orthu chun ábhar níos dlúthphearsanta a mhalartú. Seans go raibh daoine óga neirbhíseach roimhe seo faoi íomhánna ábhar gnéastéacsála a sheoladh ar ríomhaire nó ríomhaire glúine teaghlaigh, ar fhaitíos go bhfeicfeadh a dtuismitheoirí é. Tugann gutháin chliste agus aipeanna teachtaireachta dúnta, atá ar fáil go coitianta anois, ómós príobháideachais níos mó do dhaoine óga. Coinníonn tuismitheoirí súil ar roinnt de na líonraí sóisialta bunaithe agus úsáideann siad féin iad. Is fearr le daoine óga aipeanna agus seirbhísí a úsáid nach bhfuil in úsáid ag a dtuismitheoirí/gcúramóirí le haghaidh gnéastéacsála.¹²

Braitheann an cineáil seirbhísí a úsáidtear le haghaidh gnéastéacsála ar an spreagadh taobh thiar den ghnéastéacsáil. Má tá na daoine óga i gcaidreamh rómánsúil príobháideach is mó an seans go n-úsáidfidís aip teachtaireachta príobháidigh nó seirbhísí fisghlao. B'fhéidir gur fearr le daoine ag tús caidrimh nó atá ag cliúsaíocht lena chéile aip éadrom a úsáid ina "n-imíonn" an t-ábhar tar éis cúpla soicind. D'fhéadfadh daoine óga a bhíonn ag cuardach airde agus dearbhaithe agus a bhíonn ag iarraidh cloí le noirm áirithe a bpictiúir gháirsiúla a phostáil ar líonra sóisialta poiblí.¹³ D'fhéadfadh déagóirí a bhíonn ag lorg daoine chun ábhar gnéastéacsála a mhalartú úsáid a bhaint as aipeanna caidrimh nó ardáin mheán sóisialta áirithe.¹⁴

Má bhailíonn duine (buachaill de ghnáth) roinnt íomhánna gnéastéacsála, d'fhéadfadh a stádas agus a sheasamh feabhsú i ngrúpa piara.¹⁵ Cuireann na daoine seo ina luí nó comhéigníonn siad daoine óga eile le hiomhánna dlúthphearsanta a sheoladh. Stóráiltear na hiomhánna seo ansin i bhfillteán nó ar ghuthán

Déantar formhór na gnéastéacsála a bhíonn ar bun ag déagóirí go príobháideach agus ní bhíonn sé le feiceáil den chuid is mó. Mar gheall gur gairis phearsanta iad gutháin chliste, bíonn an-tóir orthu chun ábhar níos dlúthphearsanta a mhalartú.

agus roinntear le cairde iad i gcomhrá grúpa teachtaireachta príobháidigh.

Cé atá rannpháirteach?

Den chuid is mó, tarlaíonn gnéastéacsáil i measc píaraí. Tarlaíonn gnéastéacsáil de ghnáth i gcomhthéacs caidreamh rómánsúil inmhianta nó bunaithe le píaraí, ¹⁶tar éis roinnt áitithe go minic agus de bharr brú ó ionchas sóisialta.¹⁷

Léirítear i dtaighde *Páistí an AE ar Líne agus Net Children Go Mobile* gur mó an seans go bhfuair leanaí níos sine teachtaireachtaí gnéasacha ar líne. Cé nach bhfuair ach 4% do leanaí 11-12 bliain iomhánna gnéasacha, fuair 22% de leanaí 15-16 bliana iad. Cé nach raibh formhór na leanaí a ndearnadh suirbhé orthu trína chéile mar gheall ar na teachtaireachtaí gnéasacha a fuair siad, ba dóchúla go raibh cailíní ná buachaillí trína chéile ag an ábhar.¹⁸

Mar aon le bheith níos sine, is dóchúil go raibh leanaí a bhíonn páirteach i ngnéastéacsáil páirteach i réimse iompar ar líne agus as líne rioscúil.¹⁹ Creidtear chomh maith go bhfuil tionchar ag cultúr, aicme, cine, gnéasacht agus inscne, go háirithe ar chleachtais agus ar thaithe gnéastéacsála.²⁰

Tá roinnt eachtraí tarlaithe inar comhéigníodh daoine óga chun iomhánna gnéastéacsála a sheoladh nó comhrá físe a dhéanamh le grúpaí coiriúla gairmiúla. Is iondúil go gcuireann na grúpaí seo, a bhíonn bunaithe i dtíortha eachtracha de ghnáth, ina luí ar dhaoine óga go bhfuil siad ag labhairt le duine a bhféadfadh caidreamh rómánsúil bheith acu leo. Nuair a fhaigheann na coirpigh seo roinnt iomhánna/físeáin gháirsiúla úsáideann siad na hiomhánna chun dúmhál a dhéanamh ar an duine óg chun suimeanna móra airgid a sheoladh chucu. Bagraíonn na coirpigh seo go roinnfidh siad an t-ábhar príobháideach, dlúthphearsanta ar líne mura n-iocann an duine óg iad.

Iarmhairtí ar an bhfolláine

Ní cuid de ghnáthshaol déagóra í an gnéastéacsáil. Gníomhaíocht atá ann nach mbíonn formhór déagóirí páirteach ann. Caithfear a rá chomh maith nach mbíonn dochar mar thoradh ar ghnéastéacsáil i gcónaí. Bíonn suim nua i ngnéasacht agus caidreamh rómánsúil ina cuid d'fhorbairt ógánach.²¹ D'fhéadfadh an gnéastéacsáil bheith ina léiriú suime.

Ag an am céanna, tá go leor cásanna ann ina ndeachaigh gnéastéacsáil mícheart agus gur baineadh mí-úsáid as ábhar a roinneadh go rúnda. Nuair a tharlaíonn sé seo d'fhéadfadh iarmhairtí tromchúiseacha, diúltacha bheith ann d'fholláine

Ní cuid de
ghnáthshaol
déagóra í an
ghnéastéacsáil.

na ndaoine lena mbaineann. Mar aon le héifeachtaí suntasacha sóisialta agus síceolaíocha, tá eachtraí ann inar bhásaigh daoine óga trí fhéinmharú agus ina raibh imscrúduithe coiriúla mar thoradh orthu.

Go minic, bíonn sé deacair líne a tharraingt idir gnéastéacsáil ionsaitheach agus cibearbhulaíocht mar go bhféadfadh gnéastéacsáil a bheith comhéigineach agus nasctha le ciapadh, le bulaíocht agus le foréigean.²² Cé gurb í an chibearbhulaíocht an riosca ar líne is mó a chuireann isteach ar leanaí, bíonn éifeachtaí gnéastéacsála an-chosúil le héifeachtaí cibearbhulaíochta. D'fhéadfadh go mbeadh paranóia agus mothú aonraithe²³, imní agus náire go roinnfí na pictiúir gan toiliú mar thoradh ar ghnéastéacsáil. I gcás déagóirí a bhíonn i mbun gnéastéacsála bíonn faitíos mór orthu chomh maith maidir le smachtbhannaí a chuirfeadh tuismitheoirí nó scoileanna i bhfeidhm orthu.²⁴ Go minic ní fhíoraítear an faitíos ná an imní seo.

Is ar chailíní is mó a fheictear na drochthionchair a bhaineann le gnéastéacsáil. Tugtar 'striapacha' go minic ar chailíní a bhíonn ag gnéastéacsáil agus bíonn dímhéas ag a bpiaraí orthu.²⁵ Tarlaíonn sé go coitianta i gcultúr seo againne go gcuirtear an milleán ar an íospartach maidir le gnéastéacsáil, agus cuireann go leor daoine an milleán ar an duine a sheol na híomhánna i dtús báire as aon mhí-ádh a bhíonn air/uirthi. Tuairiscíodh i dtaighde *Net Children Go Mobile* go raibh sé seo ar cheann de na cleachtais ba dhochraí.²⁶ Mar aon le bheith faoi réir noirm áilleachta leatromacha agus bheith faoi réir scrúdú amhairc níos déine mar gheall ar ghnéastéacsáil,²⁷ is mó an seans chomh maith go ndéanfaí damáiste do chúl cailíní mar gheall ar ábhar gnéastéacsála a seoladh. Mar gheall go bhfuil an t-idirlíon uileláithreach bíonn sé níos éasca iarratais ghnéasacha a chur chuig cailíní arís is arís eile. Chomh maith leis sin, mar nach bhfuil daoine in ann a n-íospartaigh a fheiceáil, mar gheall ar dhi-urchoilleadh, is é sin nach mbíonn náire ná bac orthu, is mó an seans go seolfaidh siad teachtaireachtaí gnéasacha atá fíorionsaitheach. Ar an drochuair, is iondúil gurb iad na cailíní a fhaigheann na teachtaireachtaí seo.

Is féidir le teachtaireachtaí gáirsiúla cur isteach go mór ar leanaí níos óige agus níos leochailí, agus imní agus mearbhall a chur orthu.²⁸ Comhartha a d'fhéadfadh a bheith i ngnéastéacsáil go bhfaca leanaí iompar gnéasach nó go deimhin go ndearnadh mí-úsáid ghnéasach orthu.²⁹

Coitiantacht gnéastéacsála

Níl aon sonraí daingne ar fáil ina léirítear chomh coitianta is atá an ghnéastéacsáil i measc daoine óga in Éirinn. Tá staidéir idirnáisiúnta ann ach tá an-difriocht eatarthu. Tuairiscíonn roinnt tíortha líon mór daoine óga a roinn teachtaireachtaí gnéasacha, agus bhí líon an bheag i dtíortha eile. Mar gheall gur úsáideadh

Níl aon sonraí daingne ar fáil ina léirítear chomh coitianta is atá an ghnéastéacsáil i measc daoine óga in Éirinn.

sainmhínte éagsúla ar ghnéastéacsáil sna staidéir, níltear cinnte cé chomh forleathan is atá an cleachtas.

Aimsíodh sa taighde *Net Children Go Mobile* a rinneadh in 2013/14 go bhfuair 11% de leanaí Éireannacha idir 11-16 bliana, a úsáideann an t-idirlíon, teachtaireachtaí nó íomhánna gnéasacha le 12 mhí anuas.³⁰ Bhí an figiúr seo de réir an mheáin Eorpaigh. Aimsíodh sa staidéar gur mhéadaigh an dóchúlacht go bhfaighfi teachtaireachtaí gnéasacha leis an aois. Cé nach bhfuair ach 4% do leanaí 11-12 bhliain teachtaireacht ghnéasach, fuair 10% de leanaí 13-14 bliana agus 22% de leanaí 15-16 bliana iad.

Léirítear i gcomparáid idir staidéir *Páistí an AE ar Líne* agus *Net Children Go Mobile* nár tharla mórán athraithe sa choibhneas a fuair teachtaireachtaí nó íomhánna gnéasacha le blianta beaga anuas. Ach, dhúbail an coibhneas leanaí a dúirt go raibh siad buartha mar gheall ar theachtairachtaí gnéasacha a fháil in Éirinn (ó 2% in 2011 go 4% in 2014).³¹

Is mó an seans go bhfaighfidh leanaí le stádas socheacnamaíoch (SES) níos ísle teachtaireachtaí gnéasacha agus is mó an seans chomh maith gur chuir an méid sin isteach orthu. (cuireadh isteach ar 8% níos ísle leanaí SES, i gcomparáid le 4% de leanaí ar fad).

Faoi láthair, níl aon dlí in Éirinn a rialaíonn go sonrach ábhar dlúthphearsanta a roinnt ar líne ó ábhar gáirsiúil lena mbaineann níos mó fadhbanna a chomhroinnt.

➤ An tAcht um Gháinneáil ar Leanaí agus Pornagrafaíocht, 1998

Cuimsítear comhroinnt íomhánna gáirsiúla de mhionaoisigh san Acht um Gháinneáil ar Leanaí agus Pornagrafaíocht, 1998. Dearadh an t-acht sin chun leanaí a chosaint ó dhúshaothrú. Má roinntear nó má stóráiltear ar ghaireas íomhánna nó físeáin de leanbh (faoi 17 mbliana d'aois) is féidir an t-acht seo a ghairm, sa mhéid is go sásaíonn an t-ábhar comhroinnt an sainmhíniú ar phornagrafaíocht leanaí. Ba cheart caitheamh le híomhánna gáirsiúla féintáirgthe a mhalartaíonn ógánaigh, faoi bhun 17 mbliana d'aois, mar phornagrafaíocht leanaí.

Tá sé úsáideach chun an chaoi a sainmhínítear pornagrafaíocht leanaí san Acht um Gháinneáil ar Leanaí agus Pornagrafaíocht, 1998. Luaitear ann:

ciallaíonn “pornagrafaíocht leanaí”—

Creat dlí

Cuimsítear
comhroinnt
iomhánna gáirsiúla
de mhionaoisigh san
Acht um Gháinneáil
ar Leanaí agus
Pornagrafaíocht, 1998.
Dearadh an t-acht sin
chun leanaí a chosaint
ó dhúshaothrú.

- (a) aon amharcléiriú –
- (i) a thaispeánann duine nó, i gcás doiciméid, a bhaineann le duine is leanbh nó a chuirtear i láthair mar leanbh agus atá ag gabháil do ghníomhaíocht ghnéasach fhollasach nó a chuirtear i láthair amhail is dá mbeadh sé nó sí ag gabháil do ghníomhaíocht ghnéasach fhollasach,
 - (ii) a thaispeánann duine nó, i gcás doiciméid, a bhaineann le duine is leanbh nó a chuirtear i láthair mar leanbh agus atá ag breathnú ar aon ghníomhaíocht den sórt sin ag aon duine nó daoine nó a chuirtear i láthair amhail is dá mbeadh sé nó sí ag breathnú ar aon ghníomhaíocht den sórt sin ag aon duine nó daoine, nó
 - (iii) arb é a phríomhthréith limistéar ginitiuil nó anasach linbh a chur i láthair chun críche gnéasaí,
- (b) aon chlosléiriú ar dhuine is leanbh nó a léirítear mar leanbh agus atá ag gabháil do ghníomhaíocht ghnéasach fhollasach nó a léirítear amhail is dá mbeadh sé nó sí ag gabháil do ghníomhaíocht ghnéasach fhollasach,
- (c) aon amharcléiriú nó closléiriú a mholann, a spreagann nó a chomhairlíonn aon ghníomhaíocht ghnéasach le leanaí ar ghníomhaíocht í is cion faoi aon achtachán, nó
- (d) aon amharcléiriú nó cur síos ar leanbh, nó aon fhaisnéis a bhaineann le leanbh, a thugann le fios nó arb intuigthe as go bhfuil an leanbh ar fáil lena úsáid nó lena húsáid chun teacht i dtír gnéasach a dhéanamh air nó uirthi de réir bhri alt 3

Go bunúsach, aon ghrianghraf, fiseán nó taifeadadh fuaime ina dtaispeántar leanbh ag gabháil do ghníomhaíocht ghnéasach, nó ina ndírítear go sonrach ar bhaill ghiniúna linbh, meastar gur pornagrafaíocht leanaí é. Níl sé chomh soiléir cibé an bhfuil ábhar atá gríosaitheach, seachas gáirsiúil ar bhonn gnéasach, mídhleathach. D'fhéadfaí Cuid (d) den acht a léiriú ionas go bhféadfaí beagnach aon ábhar gríosaitheach á tháirgeadh nó á sheoladh ag leanbh a mheas mar phornagrafaíocht leanaí. Is í an chúirt amháin a chinneadh sa deireadh thiar cibé an bhféadfaí ábhar ar leith a mheas mar ábhar mídhleathach faoin rannán seo.

Is féidir le gach cás a bhaineann le híomhánna gáirsiúla de leanaí a chruthú, a dháileadh nó a shealbhú a bheith ina chás coiriúil agus ba cheart tuairisc maidir lena leithéid a thabhairt don Gharda Síochána. Is cosúil go bhfuil an dualgas leis an Garda Síochána a chur ar an eolas sna cásanna seo éilithe ag an Acht um Fhaisnéis a Shiarchoinneáil maidir le Coireanna in aghaidh Leanaí agus Daoine Leochaileacha 2012.

Is féidir le gach cás a bhaineann le hiomhánna gáirsiúla de leanaí a chruthú, a dháileadh nó a shealbhú a bheith ina chás coiriúil agus ba cheart tuairisc maidir lena leithéid a thabhairt don Gharda Síochána.

Treisiónn reachtaíocht nua, a aghaidh i Samhain 2015, na riachtanais tuairiscithe a chuirtear ar mhúinteoirí (agus “daoine sainordaithe” eile a oibríonn le leanaí). Mar gheall ar an Acht um Thús Áite do Leanaí 2015 tá dualgas dlíthiúil ar mhúinteoirí tuarascáil a chomhdú chuig an nGníomhaireacht um Leanaí agus an Teaghlach má bhíonn a fhios acu, má chreideann siad nó má tá fothaí réasúnacha acu le creidiúint go bhfuil dochar á dhéanamh do leanbh, á rinneadh dochar do leanbh nó má tá leanbh i mbaol. Caithfidh múinteoirí aon nochtadh a dhéanamh le leanbh a thuairiscí chomh maith.

Luaitear san Acht um Gháinneáil ar Leanaí agus Pornagrafaíocht go bhfuil cruthú, dáileadh agus seilbh pornagrafaíocht leanaí ar fad mídhleathach. D’fhéadfaí a thuiscint as seo go bhféadfaí aon duine a chruthaíonn, a sheolann, a stóráil nó a fhaigheann íomhánna gáirsiúla de leanaí faoi 17 mbliana d’aois a chiontú faoi Acht 1998.

Tá sé tábhachtach a thabhairt faoi deara, cé nach cion atá ann do bheirt, a bhfuil an bheirt acu faoi 17 mbliana d’aois, caidreamh collaí a bheith acu lena chéile, ³²d’fhéadfadh sé bheith ina chion an ghníomhaíocht seo a thairgeadh.³³

I gcásanna ina ndéantar ábhar gáirsiúil féinchothaithe nó féinphiceanna ina bhfuil an duine nocht a chruthaigh an duine féin, is féidir gurb é an duine sin cruthaitheoir, dáileoir agus an té a bhfuil ábhar mídhleathach ina sheilbh aige. Dearadh an dlí sa réimse seo chun leanaí a chosaint ó dhúshaothrú agus gan coir a dhéanamh dá ngníomhaíochta meargánta. É sin ráite, beidh cur chuige éagsúil ó Stáisiún Gardai go Stáisiún Gardai. Níl aon phrótocal i bhfeidhm a threoraíonn an Garda Síochána maidir le déileáil le féinphiceanna d’ógánaigh nocht iontu.

Cad iad na pionóis?

Mar gheall nach raibh sé i gceist go ndéileálfadh an t-acht le féinphiceanna de dhéagóirí nocht, ach le daoine a bhí ciontach as íomhánna de mhí-úsáid leanaí a thrádáil, tá na pionóis faoin acht dian. Áirítear leis na pionóis príosúnacht, fineáil agus bheith curtha ar chlár na gciontóirí gnéis.

I gcás cionta áirithe bíonn an rogha ann maidir le cibé ar cheart an duine a chur ar an gclár (mar shampla, i gcás go bhfuil an bheirt atá i gceist gar in aois). Mar sin féin, i gcás cionta ina ndéantar pornagrafaíocht leanaí a chruthú, a dháileadh agus a shealbhú níl a leithéid de rogha ann in aon chor. Dá bhrí sin, má chiontaítear duine as cion mar sin, cuirfear an duine sin go huathoibríoch ar an gclár ar feadh 2½ bhliain ar a laghad.

I gcás cionta áirithe bíonn rogha ann maidir le cibé ar cheart an duine a chur ar chlár na gciontóirí gnéis. Mar sin féin, i gcás cionta ina ndéantar pornagrafaíocht leanaí a chruthú, a dháileadh agus a shealbhú níl a leithéid de rogha ann in aon chor.

➤ An tAcht um Chionta Neamh-Mharfacha in aghaidh an Duine, 1997 agus an tAcht um Cheartas Coiriúil (Ord Poiblí) 1994

Cad is pornagrafaíocht díoltais ann?

D'fhéadfai féachaint ar íomhánna gáirsiúla de dhuine a roinnt gan a dtoiliú chun dochar a dhéanamh dóibh mar chiapadh. Pornagrafaíocht díoltais an téarma coitianta ar dháileadh mailíseach íomhánna dlúthphearsanta, gan toiliú an duine lena mbaineann, chun díoltas a bhaint amach agus chun duine a náiriú go poiblí. Tarlaíonn sé don chuid is mó nuair a chliseann ar chaidreamh agus déanann an páirtí a fágadh iarracht díoltas a bhaint amach ar iarpháirtí.

In 2015, rinneadh coir ar leith de phornagrafaíocht díoltais i Sasana agus sa Bhreatain Bheag trí alt den Criminal Justice and Courts Act 2015. Níl aon dlí cosúil leis seo in Éirinn, tráth ar scríobhadh é seo. Ach, tá an Coimisiún um Athchóiriú an Dlí ag déanamh athbhreithniú faoi láthair ar chibearchoireacht a mbíonn tionchar aige ar shábháilteacht phearsanta, phriobháideachas agus cháil, mar chuid den Cheathrú Clár d'Athchóiriú an Dlí.

Tá baic le comhroinnt neamhthoilteanach íomhánna gáirsiúla a chiontú faoi alt 10 den Acht um Chionta Neamh-Mharfacha in aghaidh an Duine, 1997 mar gheall ar shainmhíniú an fhocail 'ciapadh'. Le go mbreathnófaí ar iompar mar chiapadh is ga go mbeadh sé 'leanúnach' agus ina chumarsáid dhíreach leis an íospartach. Is é is ciall leis seo nach mbeidh comhroinnt thoilteanach aonuaire d'albam íomhánna gáirsiúla ar shuíomh gréasáin poiblí bheith ina choir mar nach mbeadh an chumarsáid leanúnach ná i bhfoirm chumarsáid dhíreach leis an íospartach.

Tá sé dóchúil go leasófar an tAcht um Rialáil Cumarsáide (leasú) 2007 chun teachtaireachtaí leictreonacha agus cumarsáid trí mheáin shóisialta a chur san áireamh. Ina fhoirm reatha, is cion atá ann faoin acht aon teachtaireacht atá ró-ghráiniúil nó atá míghéanach, graosta nó bagrach, a chur le teileafón, nó (b) d'fhonn aon duine eile a chrá, nó ceataí a dhéanamh dó, nó inní gan ghá a chur air nó uirthi— (i) a dhéanfaidh aon teachtaireacht is eol don seoltóir a bheith bréagach a chur le teileafón, nó (ii) a leanfaidh de bheith ag déanamh glaonna teileafón gan chúis réasúnach chuig duine eile. Tá an tsaincheist áirithe seo faoi athbhreithniú faoi láthair ag an gCoimisiún um Athbhreithniú an Dlí.

Arís, áfach, níl leis na scoileanna breith a dhéanamh ar cibé an bhfuil nó nach bhfuil iompar mídhleathach. Is gá an cinneadh seo a fhágáil faoi ghníomhairí um fheidhmiú an dlí. Tá dualgas ar scoileanna an Garda Síochána a chur ar an eolas, a bhunóidh ansin ar tharla ciapadh nó sracadh.

Na hAchtanna um Chosaint Sonraí, 1988 agus 2003

Is iad na prionsabail dlí eile is gá a chur san áireamh maidir le comhroinnt neamhthoilteanach íomhánna gáirsiúla príobháideachas agus cosaint sonraí. Faoin dlí cosanta sonraí, tá sé de cheart ag daoine aonair gan a sonraí pearsanta, lena n-áirítear a n-íomhá, a bhailiú agus a fhoilsiú gan chead. D'fhéadfaí féachaint ar dhuine ar bith a dhéanann ábhar príobháideach a fhoilsiú ar líne mar dhuine atá ag sárú dlíthe cosanta sonraí agus d'fhéadfaí cás sibhialta a thionscnamh ina c(h)oinne.

Ní leigheas an-láidir iad na dlíthe um chosaint sonraí reatha, ná ní cosaint iad ó fhadhb na comhroinnte neamhthoilteanach íomhánna gáirsiúla. Cuireann na dlíthe seo cúiteamh ar fáil don damáiste a rinneadh ach ní chosnaíonn siad an t-íospartach ó dhamáiste a tharlaíonn láithreach nuair a roinntear an t-ábhar. Glacann sé am dul tríd an bpróiseas um chosaint sonraí mar go mbíonn suas le 20 lá ag na seirbhísí ar líne (na rialaitheoirí sonraí) cloí le haon fhógra a fhaigheann siad ón gCoimisinéir Cosanta Sonraí.

An tAcht um Thús Áite do Leanáí 2015

Achtaíodh an reachtaíocht seo le déanaí chun leanáí a chosaint a thuilleadh ó dhochar. Tá sé dóchúil i gcásanna comhroinnt neamhthoilteanach íomhánna gáirsiúla go spreagfar tuairiscíú éigeantach chuig Tusla, an Ghníomhaireacht um Leanáí agus an Teaghlach.

Luaítear san acht go “gcinnteoidh soláthraí seirbhíse ábhartha, a mhéid agus is indéanta go praiticiúil, go mbeidh gach leanbh a bhaineann úsáid as an tseirbhís ón soláthraí sábháilte ó dhochar fad is a bhíonn úsáid á baint as an tseirbhís sin.” [aistriúchán neamhoifigiúil] Áirítear le seirbhíse ábhartha “scoil nó ionad oideachais”. Éilítear san acht go ndéanfaidh seirbhís ábhartha “measúnú ar aon dhochar féideartha don leanbh fad is a bhaineann siad úsáid as an tseirbhís agus ráiteas scríofa a réiteach (“ráiteas um chosain linbh”) ina sonraítear an tseirbhís a chuirtear ar fáil agus na prionsabail agus na nósanna imeachta is gá a leanúint lena chinntiú a mhéid agus is indéanta go praiticiúil, fad is a bhaintear úsáid as an tseirbhís, go mbeidh an leanbh sábháilte ó dhochar.”

Luaítear san acht i gcás go gcreideann “duine sainordaithe” (lena n-áirítear múinteoir cláraithe leis an Chomhairle Múinteoireachta) nó go mbíonn fothaí réasúnacha aige nó aici le hamhras bheith air nó uirthi, ar bhunús na faisnéise a fuair sé nó sí, nó a chuirtear faoina bhráid nó faoina bráid i rith a

Ba cheart do scoileanna dearcadh réamhghníomhach a ghlacadh agus a chinntiú go dtéitear i ngleic go díreach le gnéastéacsáil. Ar an mbealach sin, i gcás ina síneann na cúirteanna an dualgas cúraim chun saincheisteanna den sórt sin a chumhdach, beidh scoileanna i bhfad níos ábalta a thaispeáint gur chomhlíon siad an caighdeán cúraim a bhíodhas ag súil uathu.

f(h)ostaíochta nó g(h)airme mar dhuine sainordaithe (a) go ndearnadh dochar do leanbh, (b) go bhfuil dochar á dhéanamh d leanbh, nó (c) go bhfuil leanbh i mbaol dochair, tuairisceoidh sé nó sí, a luaithe agus is indéanta go praiticiúil, an fhaisnéis, creideamh nó amhras sin, de réir mar a bheidh, chuig an nGníomhaireacht um Leanaí agus an Teaghlach.

Tá eisceachtaí áirithe leis an riachtanas chun tuairisciú a dhéanamh (faoi Alt 14(3)) i gcás

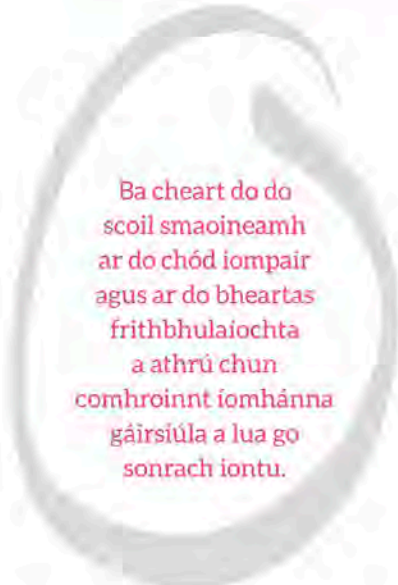
- (a) go bhfuil an leanbh idir 15-17 mbliana d’aois agus páirteach i ngníomhaíocht ghnéasach le duine nach mó ná dhá bhliain níos sine, agus;
- (b) go bhfuil a fhios nó go gcreideann an duine sainordaithe nach bhfuil aon difríocht ábhartha i gcumas ná aibíocht idir na páirtithe atá páirteach sa ghníomhaíocht ghnéasach lena mbaineann, agus;
- (c) nach bhfuil an caidreamh idir na páirtithe atá páirteach sa ghníomhaíocht ghnéasach lena mbaineann imeaglach ná dúshaothraithe ar cheachtar páirtí, agus;
- (d) chuir an leanbh lena mbaineann in iúl don duine sainordaithe a t(h)uairim nár cheart an ghníomhaíocht, nó an fhaisnéis lena mbaineann, a nochtadh leis an nGníomhaireacht agus gur bhrath an duine sainordaithe ar an tuairim sin.

Sonraítear san acht cionta gnéasacha áirithe a shainmhíneáir mar ghníomhaíocht ghnéasach faoin acht. Ní áirítear ann cionta faoi alt 5 agus 6 den Acht um Gháinneáil ar Leanaí agus Pornagrafaíocht. Ach, mar gheall ar an sainmhíniú leathan ar dhochar san Acht um Thús Áite do Leanaí³⁴ mar aon leis an bhfíric go sainmhíneáir le “mí-úsáid ghnéis” go sonrath an leanbh a nochtadh go toilteanach do phornagrafaíocht, is léir go gcuirfeadh dualgais tuairiscithe i bhfeidhm ar scoileanna san Acht um Thús Áite do Leanaí 2015 i gcásanna gnéastéacsála/comhroinnt neamhthoilteanach íomhánna gáirsíúla.

Ritheadh an t-acht seo ach níor thosaigh an tAire é go fóill nuair a bhí sé seo á scríobh.

An dlí sibhialta agus dualgas cúraim scoile

Ní mór do scoil a thabhairt faoi deara chomh maith an nochtadh féideartha le dlíthíocht dlí sibhialta a d’fhéadfadh éirí as gnéastéacsáil/comhroinnt neamhthoilteanach íomhánna gáirsíúla. Tá sé seanbhunaithe go bhfuil dualgas cúraim ag scoil lena scoláirí agus siníonn an dualgas chuig cinntiú nach nochtar

Ba cheart do do scoil smaoineamh ar do chód iompair agus ar do bheartas frithbhulaíochta a athrú chun comhroinnt íomhánna gáirsiúla a lua go sonrach iontu.

Impleachtaí do bheartas scoile

scoláirí do bhaol gortuithe mar gheall ar bhulaíocht. Mar gheall ar chineál comhroinnt neamhthoilteanach íomhánna gáirsiúla, is féidir an argóint a dhéanamh ar aon nós, go mbeifear ag súil go nglacfaidh an scoil céimeanna lena chinntiú go mbíonn a scoláirí ar fad ar an eolas ar chontúirtí agus iarmhairtí na gníomhaíochta sin. Tá scoil a thugann neamhaird ar fhorbairt shoiléir na gnéastéacsála agus comhroinnt neamhthoilteanach íomhánna gáirsiúla i seomraí ranga agus sa scoil i mbaol go gcinntídh cúirt go bhfuil sí faillíoch.

Níor chuir na cúirteanna san áireamh go fóill méid an dualgais cúraim i ndáil le cibearbhulaíocht ná gnéastéacsáil/comhroinnt neamhthoilteanach íomhánna gáirsiúla. Ach, ba cheart go mbeadh scoileanna ar an eolas go bhfuil dualgas cúraim acu dá scoláirí agus caithfidh siad a chinntiú go sroictear an caighdeán cúraim d'fhonn breith gur theip orthu an dualgas seo a chomhlíonadh a sheachaint. Ní fios fós cibé an gcuirfidh na cúirteanna san áireamh dochar mar gheall ar chásanna ina raibh gnéastéacsáil/comhroinnt neamhthoilteanach íomhánna gáirsiúla. Ba cheart do scoileanna dearcadh réamhghníomhach a ghlacadh agus a chinntiú go dtéitear i ngleic go díreach leis an tsaincheist. Ar an mbealach sin, i gcás ina síneann na cúirteanna an dualgas cúraim chun saincheisteanna den sórt sin a chumhdach, beidh scoileanna i bhfad níos ábalta a thaispeáint gur chomhlíon siad an caighdeán cúraim a bhíothas ag súil uathu agus go ndearna siad gach a bhí réasúnach (trí oideachas a chur ar scoláirí agus beartais agus nósanna imeachta láidre, a ndearnadh taighde maith orthu i bhfeidhm).

➤ An cód iompair agus an bheartas frithbhulaíochta a athbhreithniú agus a leasú

Ba cheart do do scoil smaoineamh ar do chód iompair agus ar do bheartas frithbhulaíochta a leasú chun comhroinnt íomhánna gáirsiúla agus go háirithe comhroinnt íomhánna gáirsiúla scoláirí gan a gcead a lua go sonrach iontu. Ba cheart duit a lua go soiléir nach bhfuil sé inghlactha agus go bhfuil cosc iomlán air, le hiarmhairtí agus smachtbhannaí tromchúiseacha dóibh siúd lena mbaineann.

Má tá cód iompair á leasú agat, ba cheart duit chomh maith breac-chuntas a thabhairt ar na smachtbhannaí a chuirfeadh i bhfeidhm. Féadfaidh bord bainistíochta cinneadh a dhéanamh, mar chuid de bheartas na scoile ar smachtbhannaí, agus tar éis próiseas comhairliúcháin leis an bpríomhoide, le tuismitheoirí agus le scoláirí, go gcuirfeadh scoláire ar fionraí go huathoibríoch mar chomhroinneann sé/sí íomhánna gáirsiúla de scoláirí sa scoil gan a gcead. Ach, ní bhaineann cinneadh ginearálta chun

fionraí a chur i bhfeidhm as an gcineál seo iompair an dualgas le próisis chuí agus nósanna imeachta córa a leanúint i ngach cás.

Mar a luadh sna *Gnásanna Frithbhulaíochta Bunscoile agus Iar-Bhunscoile* “ní chuimsíonn an sainmhíniú seo [sna *Gnásanna*] ar bhulaíocht teagmhais aonraithe nó teagmhais aon uaire d’iompar diúltach d’aon turas, lena n-áirítear téacsteachtairacht mhaslach nó goilliúnach aon uaire nó teachtaireachtaí priobháideacha eile agus ba cheart déileáil leo, mar is cuí, de réir chód iompair na scoile.” Déantar gnéastéacsáil go minic trí sheirbhísí teachtaireachta priobháidí agus d’fhéadfaidís a bheith taobh amuigh de shainchúram an bheartais frithbhulaíochta dá bhrí sin. Dá bharr sin, tá sé an-tábhachtach go dtugtar aghaidh ar an ngnéastéacsáil i gcód iompair na scoile agus go gcuirtear i le beartas frithbhulaíochta na scoile. D’fhéadfadh eachtra amháin de chomhroinnt neamhthoilteanach tionchar tromchúiseach a imirt ar scoláire agus d’fhéadfadh sí a bheith comhionann le ciapadh agus dáileadh pornagrafaíochta leanaí.

Tugtar faoi deara sna *Gnásanna Frithbhulaíochta Bunscoile agus Iar-Bhunscoile* go “bhféachfar ar theachtairacht, íomhá nó ráiteas poiblí goilliúnach aon uaire ar shuíomh Gréasáin líonra poiblí nó ar fhóram poiblí eile ar féidir an teachtaireacht, an íomhá nó an ráiteas sin a fheiceáil air agus/nó a bheith athráite ag daoine eile mar iompar bulaíochta”. Nuair a dháiltear ábhar dlúthphearsanta go poiblí, go mailiseach agus gan toiliú, féadfar dul i ngleic leis an iompar faoin mbeartas frithbhulaíochta. Mar shampla, d’fhéadfaí do bheartas a leasú chun an líne seo a leanas a áireamh ann: Is gá comhroinnt neamhthoilteanach ábhar gnéastéacsála a thuairisciú i gcónaí, d’ainneoin an réitítear an tsaincheist laistigh de 20 lá agus cibé an gceapann an múinteoir gur gá an eachtra a thuairisciú nó nach gceapann.

Féadfar a léiriú sa chód iompair agus sa bheartas frithbhulaíochta go dtuairisceofar gach eachtra a bhaineann le cruthú, stóráil nó comhroinnt íomhánna gairsiúla leanaí faoi 17 mbliana d’aois chuig na Gardaí agus Tusla. Ba cheart eachtraí a láimhseáil faoin mbeartas um chosaint leanaí nuair a tharlaíonn nochtadh, nuair a bhíonn baol dochair nó nuair a bhíonn dóchúlacht ann gur tharla mí-úsáid cheana.

Caithfidh an bord bainistíochta a chinntiú go bhfuil dóthain eolais ag comhaltaí foirne na scoile ar bheartas frithbhulaíochta agus ar chód iompair na scoile lena chur ar a gcumas na beartaí a chur i bhfeidhm go héifeachtúil agus go comhsheasmhach. Ba cheart go mbeadh tacaí le haghaidh comhaltaí foirne oiriúnach do ról an duine aonair. Caithfidh an bord bainistíochta chomh maith scruithe cuí a dhéanamh lena chinntiú go mbíonn dóthain eolais ag comhaltaí foirne sealadacha agus ionadaí ar chód iompair agus ar bheartas frithbhulaíochta na scoile.

D'fhéadfá a hathruithe seo le Beartas faoi Úsáid Inghlactha do scoile a chur san áireamh chomh maith.

Smachtbhannaí a chur i bhfeidhm as iompar a tharlaíonn taobh amuigh d'am scoile

Mar gheall gur mó an seans go dtarlóidh gnéastéacsáil taobh amuigh d'uaireanta scoile, tá sé tábhachtach go luann scoileanna go sonrach ina mbeartais má bhíonn sé i gceist smachtbhannaí a chur ar scoláirí. De ghnáth, ní bhíonn feidhm ag beartais ná ag cóid iompair scoile ach nuair a bhíonn scoláirí ar scoil nó páirteach i ngníomhaíochtaí scoile. Ach féadfaidh cóid iompair scoile a bheith i bhfeidhm taobh amuigh d'am scoile nuair a mhothaítear tionchar an iompair áirithe sin ar scoil agus nuair a dhéantar dochar d'fholláine bhaill phobal na scoile. Tá dualgas cúraim ar scoileanna i leith gach scoláire. Má bhíonn drochthionchar ar leith ag iompar ar scoláirí, féadfaidh scoileanna na scoláirí a chosaint trí chosc a chur ar an iompar sin ina gcóid iompair.

Mar a thugtar le fios i bhfoilseachán an Bhoird Náisiúnta Leasa Oideachais, *Cód Iompair a Fhorbairt: Treoirlínte do Scoileanna*: “Nuair atá sé líomhnaithe go raibh mac léinn i mbun mí-iompair thromchúisigh lasmuigh den scoil, nuair nach raibh an mac léinn faoi chúram na scoile, ní bheadh feidhm ag an gcód iompair mura bhféadfaí a chruthú go raibh nasc soiléir ann leis an scoil agus go rachadh sé i bhfeidhm ar obair na scoile. Féadfaidh go mbeadh gá ag údarás na scoile le comhairle dlí i gcás go mbeadh scéal casta i gceist.”³⁵

Chomh maith leis sin, mar chuid de na *Gnásanna Frithbhulaíochta* tá freagracht ar scoileanna déileáil le bulaíocht a tharlaíonn laistigh agus taobh amuigh den scoil má bhíonn tionchar diúltach aige laistigh den scoil.

Athruithe ar an gcód iompair agus ar an mbeartas frithbhulaíochta maidir le hábhar gnéastéacsála a chur in iúl

Molann an Bord Náisiúnta Leasa Oideachais gur cheart go mbeadh gach duine de phobal na scoile páirteach in athbhreithniú agus i leasú beartais scoile agus i bpléití maidir le hiompar inghlactha.

Tá sé tábhachtach go dtuigfeadh tuismitheoirí agus scoláirí na hiarmhairtí dlíthiúla agus na hiarmhairtí eile a bhíonn ag comhroinnt iomhánna gáirsiúla de leanaí agus go mbeadh cur amach acu ar bheartas na scoile ar an ábhar sin. Is féidir é sin a dhéanamh nuair a chláraítear scoláire i dtosach le scoil trí iarraidh ar tuismitheoirí an cóid iompair a shíniú, a leasaíodh

Tá sé tábhachtach go dtuigfeadh tuismitheoirí agus scoláirí na hiarmhairtí dlíthiúla agus na hiarmhairtí eile a bhíonn ag comhroinnt iomhánna gáirsiúla de leanaí agus go mbeadh cur amach acu ar bheartas na scoile ar an ábhar sin.

Is féidir go bhfuil ar scoláirí le riachtanais speisialta oideachais foghlaim faoi chúiseanna agus éifeachtaí iompair ar dhóigheanna níos inbhraite, cuir i gcás trí phictiúir, scannáin nó trí rólghlacadh

chun gnéastéacsáil a áireamh go sonrach mar iompar coiscthe. Tríd an gcód iompair a shíniú, aontaíonn na tuismitheoirí go nglacann siad leis an gcód agus go ndéanfaidh siad gach iarracht réasúnach a chinntiú go gcloíonn a leanbh leis an gcód.

Luaitear i dtreoirínte an Bhoird Náisiúnta Leasa Oideachais: “Ní leor é go síneadh tuismitheoirí (go háirithe tuismitheoirí nua don scoil) an cód iompair le go mbeadh tuismitheoirí ag tacú leis an gcód. Beidh clár níos forleithne de dhíth chun cuidiú leis na tuismitheoirí spríocanna agus caighdeán a thuiscint, leis an dóigh ar féidir leo cuidiú lena bpáistí agus leis an gcuidiú ar féidir leo a bheith ag súil leis ón scoil má bhíonn sé de dhíth. Tá ról ar leith ag an bPríomhoide agus ag an Leas-Príomhoide a chinntiú go bhfuil modhanna cumarsáide eile ann ionas go mbeidh tuiscint ag tuismitheoirí ar na noirm agus na luachanna atá mar bhonn agus mar thaca ag an gcód agus an tábhacht a bhaineann le go dtabharfadh na tuismitheoirí tacaíocht do chothabháil an iompair dhearfa i measc na mac léinn.”³⁶

Bealach amháin gur féidir le scoileanna athruithe le beartais scoile maidir le gnéastéacsáil a chur in iúl agus tacaíocht tuismitheoirí do na beartais a shlánú is ea oícheanta eolais nó cruinnithe a eagrú do thuismitheoirí faoin ábhar, mar aon le iarradh orthu na beartais a léamh agus a shíniú. Tabharfar deis do thuismitheoirí a bhfuil scoláirí nua agus reatha acu ag oícheanta eolais le foghlaim faoin ábhar agus le labhairt le pearsanra scoile faoi na hathruithe a rinneadh ar na beartais.

Nuair a dhéantar athruithe, beidh ar scoileanna na scoláirí a chur ar an eolas faoi na beartais leasaithe. Bealach amháin chun athruithe a chur in iúl do scoláirí is ea go n-úsáidfidís an cód iompair mar bhunús dá gcairt ranga féin. Féadfaidh cairt ranga cuidiú le scoláirí na cineálacha iompair inghlactha agus neamh-inghlactha a bhunú agus chun na caighdeán seo a chur in iúl ar bhealach atá éasca le tuiscint ag na scoláirí. Nuair a leasaítear an cód iompair, d’fhéadfaí cairteacha ranga a leasú chun an méid seo a leanas a chur isteach: “Aontaím gan íomhánna, fiseáin ná ábhar eile a chomhroinnt ar líne chun dochar a dhéanamh do dhuine eile”.

Ar deireadh, tá sé tábhachtach go mbíonn ceachtanna ag scoláirí a dhírítear go sonrach ar an ábhar agus go bhfoghlaimíonn siad leis na caighdeán a leagtar síos dóibh a chomhlíonadh.

Athruithe beartais a chur in iúl do scoláirí a bhfuil riachtanais speisialta oideachais acu

Treoirínte do Scoileanna an Bhoird Náisiúnta Leasa Oideachais: “Ba chóir do mhúinteoirí ranga agus speisialtóirí (Múinteoir Tacaíochta Foghlama, Múinteoir i mbun Acmhainní, Cúntóir

Riachtanais Speisialta srl.) seiceáil go gcuirtear [athruithe ar] na caighdeáin agus na rialacha in iúl ar bhealach ar féidir le mic léinn a bhfuil riachtanais speisialta oideachais acu iad a thuiscint. Beidh sé cuidiúil an tuiscint seo a sheiceáil ó am go chéile, agus go háirithe nuair atá mac léinn le riachtanais speisialta á iompar féin ar bhealach a d'fheicfí de ghnáth mar shárú ar na rialacha.”

“Uaireanta bíonn tacaíocht ag teastáil ó mhúinteoirí tuiscint a fháil ar an gcaoi is fearr cuidiú le mac léinn a bhfuil riachtanais speisialta aige/aici cloí le caighdeáin agus le hionchais na scoile. Do roinnt mac léinn beidh leideanna amhairc nó pictiúir de dhíth. Seans go mbeidh deiseanna de dhíth ar roinnt mac léinn chun cleachtadh a dhéanamh ar na rialacha a chomhlíonadh, le haiseolas ar a ndul chun cinn.”³⁷

“Is féidir go bhfuil ar mhic léinn le riachtanais speisialta oideachais foghlaim faoi chúiseanna agus éifeachtaí iompair ar dhóigheanna níos inbhraite, cuir i gcás trí phictiúir, scannáin nó trí rólghlacadh. Is féidir nach mbeidh siad in ann iarmhairtí a réamh-mheas chomh furasta agus a gcuid píaraí agus mar sin, a bheith i mbaol.”³⁸

Ba cheart a lua go soiléir i mbeartais scoile, de réir *Tús Áite do Leanaí* agus *Nósanna Imeachta maidir le Caomhnú Leanaí i mBunscoileanna agus i Scoileanna Iarbhunscoile*, go gcuirfear gach eachtra a bhaineann le hiomhánna gáirsiúla leanaí ar aghaidh chuig na Gardaí agus chuig Tusla, an Ghníomhaireacht um Leanaí agus an Teaghlach.

**Rudaí nach mór
smaoineamh orthu
nuair atáthar ag
déileáil le heachtra**

Tá ról tacúil, ní imscrúdaitheach ag pearsanra scoile i ndéileáil le heachtraí a bhaineann le comhroinnt iomhánna gáirsiúla leanaí. Ba cheart go n-atreoródh scoileanna gach cás gnéastéacsála chuig na Gardaí, a bhfuil acmhainní níos fearr acu le cinneadh a dhéanamh ar tharla cion agus chun fiosrúchán a dhéanamh. Ba cheart go lorgódh scoileanna a gcomhairle dlí féin, a luaithe agus is féidir. D'fhéadfadh sé bheith úsáideach do scoileanna tagairt a dhéanamh dá gcomhlacht bainistíochta (e.g. Bord Oideachais agus Oiliúna, Comhchoiste na mBainisteoirí, Cumann na Scoileanna Pobail is Cuimsitheacha) mar fhoinse tacaíochta dlí. Ní comhairle dlí atá san fhaisnéis atá sa cháipéis seo. Dá nglacfaí cás lena chiontú, d'fhéadfaí scrúdú a dhéanamh ar ghníomhaíochtaí scoile i bhfreagairt don eachtra agus beidh tacaíocht dlí ag teastáil ó phearsanra na scoile.

Tá sé an-tábhachtach go gcruthódh scoileanna timpeallacht thacúil do scoláirí ar íospartaigh de ghnéastéacsáil neamhthoilteanach iad. Ba cheart go smaoineodh scoileanna ar dhul i ngleic le haon saincheisteanna a éiríonn trí fheachtais feasachta agus cláir chuí um oideachas caidrimh agus gnéasachta. Ba cheart dóibh cuidiú chomh maith leis na scoláirí a raibh tionchar orthu teacht ar na seirbhísí tacaíochta éagsúla, lena n-áirítear iad siúd a chuireann comhairleoir na scoile agus Tusla ar fáil.

◀ Nochtadh

Ba cheart go leagfaí amach sa bheartas na prótacail atá le leanúint i gcás nochtadh maidir le comhroinnt ábhar gáirsiúil ó scoláire. Ba cheart go mbeadh cleachtais um chosaint leanaí sa nós imeachta a leanfar.

Seo na céimeanna ba cheart duit glacadh má fhaigheann tú féin nó aon chomhalta foirne eile nochtadh ó scoláire maidir le comhroinnt ábhar dlúthphearsanta:

1. **Éist go tacúil leis an scoláire.** D'fhéadfadh leanbh a bhfuil nochtadh á dhéanamh acu bheith trína chéile agus leochaileach. Tá sé tábhachtach go dtabharfaí tús áite don leanbh i gcónaí agus nochtadh á fháil. Ba cheart go mbeadh an múinteoir a fhaigheann an nochtadh cúramach gan dochar a dhéanamh don mhúinteoir a léirigh an scoláire ann trí labhairt leis. Tá sé tábhachtach chomh maith, áfach, go mbíonn an múinteoir soiléir go mbeidh gá daoine fásta eile (an teagmhálaí ainmnithe agus tuismitheoirí) a chur ar an eolas d'fhonn an cas a réiteach. Ba cheart go n-éistfeadh an múinteoir go comhbhách gan aon bhreith a thabhairt ar a bhfuil á rá ag an leanbh.
2. **Taifead an nochtadh,** i bhfocail an linbh féin. Is é ról an mhúinteora tacú leis an scoláire, seachas an eachtra a fhiosrú. Mar sin féin, d'fhonn tacú go cuí leis na scoláirí atá i gceist, caithfidh an múinteoir roinnt firic a leagan síos maidir leis an eachtra. Níor cheart an leanbh a cheistiú mura bhfuil na sonraí atá á dtabhairt aige/aici doiléir. Ba cheart don mhúinteoir treocheisteanna a sheachaint agus ina ionad sin ba cheart ceisteanna oscailte a chur. Nuair a dhéantar gnéastéacsáil neamhthoilteanach, gach seans go gcuirfidh an scoil agus an córas ceartais choiriúil smachtbhannaí i bhfeidhm. Is dóigh go dtabharfaidh tuismitheoirí an scoláire atá i gceist dúshlán dlíthiúil maidir leis na smachtbhannaí sin. Caithfidh scoileanna a bheith an-chúramach faoin mbealach a láimhseálann siad agus a dtaifeadann siad na heachtraí agus caithfidh siad a gcomhairle dlí féin a lorg.

Tá sé an-tábhachtach go gcruthódh scoileanna timpeallacht thacúil do scoláirí ar íospartaigh de ghnéastéacsáil neamhthoilteanach iad.

3. Seachain gan an fhianaise a chur i mbaol. Aon eachtra ina ndéantar ábhar dlúthphearsanta faoin aois a chomhroinnt d'fhéadfadh cás coiriúil a bheith i gceist leis. Ar an gcúis sin, d'fhéadfadh tionchar a bheith ag an gcaoi a stóráiltear fianaise ar thriail ina dhiaidh sin. Coimeádann go leor scoileanna an ceart fóin agus gléasanna leictreonacha eile a choigistiú ina gcuid rialacha scoile. Mar sin féin, d'fhéadfai cás dlí a chur i gcontúirt nuair a dhéantar gléasanna a choigistiú i ndiaidh eachtraí lena bhain iomhánna gáirsiúla de leanaí. Ba cheart do scoileanna labhairt leis na Gardaí, a bhfuil an saineolas agus na háiseanna acu chun an fhianaise a chaomhnú, ag an gcéim is luaithe is féidir.

Ba cheart do scoileanna a chinntiú freisin go bhfuil beartas soiléir i bhfeidhm maidir leis an gceart atá ag scoil scoláirí, nó a gcuid maoin, a chuardach i gcásanna ina bhfuil fianaise go bhféadfadh sé gur tharla cion coiriúil tromchúiseach. Ba cheart do scoileanna beartas den sórt sin a bheith acu i gcás substaintí mídhleathacha (drugaí, alcól) agus i gcás rudai contúirteacha (sceana, arm, etc.) Ba cheart an beartas sin a shíneadh go sainráite chun cásanna a chumhdach nuair a choimeádann an scoil an ceart scoláirí a chuardach nuair is gá scaipeadh pornagrafaíocht leanaí a chosc. Tabhair faoi deara nár cheart go mbainfeadh an cuardach ach leis an ngléas soghluaiste féin agus ní leis na sonraí ar an ngléas sin. Níor cheart ach do na Gardaí na cuardaigh sonraí a dhéanamh agus níor cheart do chomhalta foirne na scoile cuardach fisiceach a dhéanamh ar scoláire i gcomhair fóin ach amháin nuair nach bhfuil sé praiticiúil ná indéanta a bheith ag fanacht ar chúnamh na nGardaí. Tá cumhachtaí reachtúla faoi leith ag baill de na Gardaí chun duine a stopadh agus a chuardach, agus níl cumhachtaí den sórt sin ag an bpobal agus d'fhéadfai dlíthíocht shibhialta a tharraingt orthu má dhéantar cuardach ar bhealach a sháraíonn cearta scoláire. Tá sé riachtanach go gcuirfí na scoláirí agus an fhoireann ar an eolas maidir leis an mbeartas sin.

4. Cuir an Teagmhálaí Ainmnithe, na tuismitheoirí agus na Gardaí ar an eolas. Nuair a fhaigheann múinteoir nochtadh faoi eachtra inar comhroinneadh ábhar dlúthphearsanta faoin aois, is é céad phointe teagmhála an mhúinteora ná Teagmhálaí Ainmnithe na scoile. Ba cheart don mhúinteoir cuntas maidir leis an nochtadh a chur ar aghaidh chuig an Teagmhálaí Ainmnithe. Cuirfidh an múinteoir agus an Teagmhálaí Ainmnithe an cás ar aghaidh ansin chuig na Gardaí i gcomhair imscrúdú agus ba chóir don Teagmhálaí Ainmnithe comhairle a lorg ó Tusla, an Ghníomhaireacht um Leanaí agus an Teaghlach, maidir le tacaíocht a thabhairt do na scoláirí atá i gceist. I roinnt cásanna, go háirithe eachtraí inar tharla mealltóireacht, nó a bhí

comhéigheach nó ciapach, caithfear na heachtraí a chur ar aghaidh chuig Tusla. I ngach cás ina dtarlaíonn comhroinnt ábhar dlúthphearsanta faoin aois, ba cheart tuismitheoirí na scoláirí atá i gceist a chur ar an eolas. Ba cheart don Teagmhálaí Ainmnithe taifead a dhéanamh i gcónaí ar an mbealach ar láimhseáil an scoil an eachtra gnéastéacsála, ag tabhairt sonraí maidir le haon tuairiscí/atreoruithe a rinneadh.

- 5. Cinntigh go bhfaigheann na scoláirí an tacaíocht riachtanach.** Is dóigh go mbeidh scoláire trína chéile agus teastóidh tacaíocht thréadach uaidh nó uaithe nuair a bheidh an nochtadh á dhéanamh aige/aici agus ina dhiaidh sin. Ba cheart don mhúinteoir an scoláire a chur ar aghaidh chuig treoirchomhairleoir agus chuig córas cúraim thréadaigh na scoile. Ba cheart don scoil tuismitheoirí/caomhnóirí an scoláire a chur ar an eolas freisin, mura bhféadfadh rud mar sin an leanbh a chur i dtuilleadh contúirte. Is féidir leis an scoil a mheabhrú don leanbh freisin go bhfuil seirbhísí Líne Chabhrach na Leanaí ar fáil dó nó di (Teileafón: 1800 66 66 66, Téacs: 50101).

◀ **Rudaí nach mór smaoineamh orthu nuair atá cásanna aonair á láimhseáil**

Ba cheart smaoineamh ar na saincheisteanna seo a leanas lena chinntiú go láimhseáiltear i gceart cásanna aonair:

Na daoine atá i gceist

Cén aois iad na daoine atá i gceist? Má tá an leanbh atá i gceist an-óg, d'fhéadfadh comhroinnt íomhánna

Rudaí atá fíorthábhachtach le cur san áireamh

- Cuir na Gardaí ar an eolas láithreach bonn agus téigh i gcomhairle le Tusla nuair a chuirtear ar an eolas thú maidir le heachtra gnéastéacsála, lena bhfuil baint ag mionaoisigh.
- Ná seol, sábháil, priontáil ná bog ó fhearas amháin go ceann eile aon ábhar gnéastéacsála lena bhfuil baint ag mionaoisigh. Tá sé mídhleathach ábhar gáirsiúil ina bhfuil mionaoisigh nó lena bhfuil baint ag mionaoisigh a chruthú, a chomhroinnt nó a shealbhú agus níl aon eisceacht ann d'fhoireann na scoile.
- Lorg comhairle dlí ar conas aon fhianaise a chuirtear faoi do bhráid a láimhseáil.
- Ní mór gach taifead a bhailiú, a stóráil agus a choinneáil de réir na reachtaíochta cosanta sonraí, na hAchtanna um Chosaint Sonraí 1988 agus 2003. Mar gheall ar chomh goilliúnach agus pearsanta a bhíonn eachtraí gnéastéacsála, ba cheart caitheamh le haon tuairiscí nó taifid a chruthaítear maidir le heachtraí gnéastéacsála le dianrúndacht agus ba cheart don Teagmhálaí Ainmnithe iad a chur in áit shábháilte. Tá sé thar a bheith tábhachtach nach ndéanfadh scoileanna aon ábhar gnéastéacsála a chóipeáil, a shábháil ná a stóráil mar dá ndéanfaí amhlaidh d'fhéadfadh sé tarlú go gcuirfí sealbhú nó dáileadh pornagrafaíocht leanaí i leith na scoile.

dlúthphearsanta a bheith ina chomhartha go bhfuil baol ann do fhéinleas an linbh. Tugann gníomhaíocht ghnéasach ag aois an-óg le fios go mb'fhéidir go ndearnadh mí-úsáid ar an leanbh nó gur nochtadh é/í do ghníomhaíocht ghnéasach. Mura bhfuil an leanbh atá i gceist tagtha chun caithreachais fós, ní féidir leis nó léi toiliú a thabhairt maidir le gníomhaíochtaí gnéasacha agus ba cheart dá bhri sin an eachtra a chur ar aghaidh chuig Tusla.

Má tá na daoine atá i gceist níos sine, is féidir a bheith ag súil go mbeidh siad ag triail rudaí nua agus go mbeidh suim acu i gcúrsaí gnéis, ag brath ar a gcéim forbartha. B'fhéidir nach cúis mhór imní í gnéastéacsáil a fheiceáil i measc scoláirí níos sine ach toisc go bhféadfadh gach cás gnéastéacsála faoin aois a bheith mídhleathach, caithfear tuairisc maidir leis na heachtraí sin go léir a thabhairt do na Gardaí i gcomhair imscrúdú. Ba cheart tuismitheoirí scoláire a chur ar an eolas i gcónaí nuair a fhaigheann an scoil amach go raibh scoláire páirteach i ngníomhaíocht ghnéasach.

An raibh duine fásta páirteach san eachtra seo? Má bhí baint ag duine fásta leis an ábhar gnéastéacsála a tháirgeadh nó a scaipeadh, rinneadh gníomhaíocht mhídhleathach agus ba cheart an eachtra a chur ar aghaidh chuig Tusla agus na Gardaí láithreach bonn.

An raibh baint ag daoine óga eile leis an íomhá a chruthú/a chomhroinnt? Tá sé tábhachtach a fháil amach cé eile a raibh baint acu leis an gcás toisc go bhféadfadh folláine daoine óga eile a bheith i mbaol.

An bhfuil na daoine óga eile a raibh baint acu leis an gcás leochaileach go háirithe? Ar fhulaing siad mí-úsáid agus an bhféadfadh tionchar a bheith ag iompar daoine fásta ar a gcuid gníomhaíochtaí? Nuair a bhíonn tú ag déileáil le leanaí leochaileacha tá sé tábhachtach comhairle shonrach a lorg ó Tusla.

Folláine

An dteastaíonn tacaíocht nó cosaint láithreach ón scoláire? Is féidir leis an tionchar a bhíonn ag comhroinnt neamhthoilteanach ar fholláine duine a bheith an-tromchúiseach. Má bhí baint ag ball den teaghlach nó ag cara leis na hiomhánna gáirsiúla a chruthú, b'fhéidir nach mbeadh sé sábháilte don leanbh dul abhaile an tráthnóna sin. Ba cheart labhairt le Tusla agus leis na Gardaí agus ba cheart don scoil aird a thabhairt ar a gcomhairle. Má tá an scoláire trína chéile agus cráite b'fhéidir go mb'fhéarr leas a bhaint as seirbhísí chomhairleoir na scoile, nuair is féidir. Mar chuid den tacaíocht sin ba cheart freisin insint don scoláire conas ba cheart dó nó di eachtraí de chomhroinnt ar líne a láimhseáil

nuair a théann siad in aimhréidh agus go deimhin conas iad a chosc ar fad.

An bhfuil imní ort faoi fholláine daoine eile a bhí bainteach leis an scéal? An dteastaíonn comhairleoireacht/oideachas uathu?

Má tá daoine óga eile i gceist, tá sé tábhachtach go bhfaighidís siúd freisin an tacaíocht a theastaíonn uathu. B'fhéidir go gcaithfidul i dteagmháil le príomhoide na scoile in aice láimhe.

Atreoruithe chuig gníomhaireachtaí eile

1. Tá sé tábhachtach **na Gardaí a chur ar an eolas**. Cinnfidh siad cibé an bhféadfadh an t-ábhar gnéastéacsála a bheith coiriúil.
2. Beidh gá comhairle a fháil ó **Tusla** maidir le tacaíocht a thabhairt do na scoláirí atá i gceist. Má tá amhras ort go ndearnadh mí-úsáid ar leanbh, caithfidh pearsanra na scoile an cás a chur ar aghaidh chuig Tusla agus chuig na Gardaí.
3. Cuir **na tuismitheoirí/caomhnóirí** ar an eolas faoin eachtra gnéastéacsála agus inis dóibh conas atáthar á láimhseáil. Caithfeadh an chumarsáid sin a láimhseáil go stuama, go háirithe má tá imní ar phearsanra na scoile faoi chosaint an linbh. B'fhéidir nach mbeadh aon chur amach ag roinnt tuismitheoirí ar an téarma 'gnéastéacsáil' agus b'fhéidir go gceapfadh tuismitheoirí eile gan smaoineamh i gceart orthu féin go bhfuil locht ar a leanbh féin as an bpictiúr a chomhroinnt ar an gcéad dul síos. Nuair atá tuismitheoirí á gcur ar an eolas faoi eachtraí gnéastéacsála ní mór a bheith airdeallach gur rud an-ghoilliúnach é seo. B'fhéidir nach raibh a fhios ag tuismitheoirí go raibh a leanbh i gcuidreamh rómánsúil nó b'fhéidir gur chuir siad cosc iomlán ar chaidreamh rómánsúil. Minigh do na tuismitheoirí/caomhnóirí/cúramóirí go bhféadfadh tuilleadh tacaíochta a bheith ag teastáil ón leanbh agus déan cinnte go bhfuil a fhios ag na tuismitheoirí/caomhnóirí/cúramóirí conas teacht ar an tacaíocht riachtanach.
4. Déan teagmháil le **hotline.ie** chun tuairisc a thabhairt faoi phornagrafaíocht leanaí nó íomhánna/fiseáin ina dtaispeántar gníomhaíocht mhídhleathach eile. Tá uirlisí ag gach soláthróir seirbhíse idirlín, lena n-áirítear seirbhísí meán sóisialta, ar féidir leas a bhaint astu chun tuairisc a thabhairt faoi ábhar mídhleathach agus chun é a bhaint. Tá gach ábhar atá laistigh den sainmhíniú ar pornagrafaíocht leanaí mídhleathach agus bainfeadh é. Cuireann formhór na seirbhísí meán sóisialta cosc freisin ar

chomhroinnt neamhthoilteanach ábhar dlúthphearsanta ('pornagrafaíocht díoltais') agus bainfidh siad é nuair a inseofar dóibh go bhfuil a leithéid ann.

➤ Comhtháthú curaclaim

Is é an bealach is fearr chun dul i ngleic leis an gceist a bhaineann le gnéastéacsáil ná i gcomhthéacs an ranga OSPS, agus níos sonraí fós sna ceachtanna a chaitheann leis an topaic maidir le hOideachas Caidrimh agus Gnéasachta. Ba cheart dul i ngleic leis i gcur i bhfeidhm an churaclaim ag leibhéal na sraithe sóisearaí agus sinsearaí araon. Tá acmhainní teagaisc ar an ábhar ar fáil ó Webwise agus B4UDecide.

Feasacht agus COSC

◀ Feasacht agus cosc

Níor cheart beag is fiú a dhéanamh den ról atá ag an scoil feasacht a chur chun cinn agus cuidiú chun comhroinnt neamhthoilteanach íomhánna dlúthphearsanta a chosc. Neartóidh tionscnaimh scoile iarrachtaí dearfacha nó cuideoidh siad leis an ngníomhú in aghaidh iarrachtaí mírathúla tuismitheoirí chun iompraíocht dho-ghlactha a athrú. Tá cultúr agus atmaisféar dearfach scoile ríthábhachtach chun ciapadh d'aon chineál a chosc, sa chás seo ciapadh gnéasach agus ar líne. De réir na *Gnásanna Frithbhulaíochta*, ní mór do gach scoil straitéisí oideachais agus coiscthe a chur i bhfeidhm, lena n-áirítear bearta ardaithe feasachta, d'fhonn dul i ngleic le cibearbhulaíocht.

I mbearta a cheaptar chun feasacht a ardú faoi ghnéastéacsáil neamhthoilteanach agus chun é a chosc ba cheart imscrúdú a dhéanamh ar na cineálacha dífriúla de ghnéastéacsáil neamhthoilteanach agus thoilteanach agus ba cheart eolas a thabhairt do scoláirí faoi dhul i ngleic le fadhbanna nuair a thagann siad chun cinn. Ní foláir do na straitéisí díriú go háirithe ar an ionbhá, ar an meas agus ar an teacht aniar a chothú. Ba cheart go ndíreofaí i mbearta coiscthe agus ardaithe feasachta freisin ar oideachas a chur ar scoláirí faoi iompar cuí ar líne, agus ar chultúr a fhorbairt ina dtuairiscítear aon ábhair imní faoi ghnéastéacsáil. Ba cheart go gcuirfí riachtanais scoláirí faoi mhíchumas nó a bhfuil riachtanais speisialta oideachais acu san áireamh go háirithe i straitéisí coiscthe agus go gcuirfí san áireamh freisin aois agus inscne na scoláirí a bhfuiltear ag díriú orthu.

ar fáil ó http://www.spirto.health.ed.ac.uk/download/website_files/SPIRTO_Summary_20InterviewsAnalysis_FINAL.pdf

Fonótaí

- 1 danah boyd, "Teen Sexting and Its Impact on the Tech Industry," cur i láthair ag *Read Write Web 2WAY Conference*, Nua-Eabhrac, NY, 13 Meitheamh 2011.
- 2 SPIRTO, "Self-produced sexual images: Context and consequences. A summary of research findings," *Self Produced Images Risk Taking Online*, arna rochtain an 26 Samhain 2015; ar fáil ó http://www.spirto.health.ed.ac.uk/download/website_files/SPIRTO_Summary_20InterviewsAnalysis_FINAL.pdf
- 3 Julia Lipmann agus Scott Campbell. "Damned If You Do, Damned If You Don't...If You're a Girl: Relational and Normative Contexts of Adolescent Sexting in the United States." *Journal of Children and Media*, 8:4 (2014): 378.
- 4 danah boyd, "Teen Sexting and Its Impact on the Tech Industry," cur i láthair ag *Read Write Web 2WAY Conference*, Nua-Eabhrac, NY, 13 Meitheamh 2011.
- 5 Jessica Ringrose, Rosalind Gill, Sonia Livingstone agus Laura Harvey, "A qualitative study of children, young people and 'sexting': a report prepared for the NSPCC," (2012), 16.
- 6 Giovanna Mascheroni, Jane Vincent agus Estefania Jimenez, eag, "'Girls are addicted to likes so they post semi-naked selfies': Peer mediation, normativity and the construction of identity online," *Cyberpsychology: Journal of Psychological Research on Cyberspace* 9 (1) (2015): alt 5, 2.
- 7 Ringrose, 7.
- 8 danah boyd, "Teen Sexting and Its Impact on the Tech Industry," cur i láthair ag *Read Write Web 2WAY Conference*, Nua-Eabhrac, NY, 13 Meitheamh 2011.
- 9 *Ibid.*
- 10 Giovanna Mascheroni agus Andrea Cuman, *Net Children Go Mobile: Final Report* (Milano: Educatt, 2014), 32.
- 11 Jessica Ringrose, Rosalind Gill, Sonia Livingstone agus Laura Harvey, "A qualitative study of children, young people and 'sexting': a report prepared for the NSPCC," (2012), 27.
- 12 *Ibid.*, 27.
- 13 *Ibid.*, 13.
- 14 SPIRTO, "Self-produced sexual images: Context and consequences. A summary of research findings," *Self Produced Images Risk Taking Online*, arna rochtain an 26 Samhain 2015; ar fáil ó http://www.spirto.health.ed.ac.uk/download/website_files/SPIRTO_Summary_20InterviewsAnalysis_FINAL.pdf
- 15 Ringrose, 13.
- 16 Julia Lipmann agus Scott Campbell. "Damned If You Do, Damned If You Don't...If You're a Girl: Relational and Normative Contexts of Adolescent Sexting in the United States." *Journal of Children and Media*, 8:4 (2014): 377.
- 17 SPIRTO.
- 18 Brian O'Neill agus Thuy Dinh, *Net Children Go Mobile: Full findings from Ireland* (Baile Átha Cliath: Institiúid Teicneolaíochta Bhaile Átha Cliath, 2015), 45.
- 19 Jessica Ringrose, Rosalind Gill, Sonia Livingstone agus Laura Harvey, "A qualitative study of children, young people and 'sexting': a report prepared for the NSPCC," (2012), 15.
- 20 *Ibid.*, 25.
- 21 Julia Lipmann agus Scott Campbell. "Damned If You Do, Damned If You Don't...If You're a Girl: Relational and Normative Contexts of Adolescent Sexting in the United States." *Journal of Children and Media*, 8:4 (2014): 373.
- 22 Ringrose, 7.
- 23 Charlotte Aynsley et al., eag., *'Sexting' in schools: advice and support around self-generated images*, 20.
- 24 SPIRTO, "Self-produced sexual images: Context and consequences. A summary of research findings," *Self Produced Images Risk Taking Online*, arna rochtain an 26 Samhain 2015; ar fáil ó http://www.spirto.health.ed.ac.uk/download/website_files/SPIRTO_Summary_20InterviewsAnalysis_FINAL.pdf
- 25 Ringrose, 7 agus Lipmann, 379.
- 26 Giovanna Mascheroni agus Andrea Cuman, *Net Children Go Mobile: Final Report* (Milano: Educatt, 2014), 32.
- 27 Jessica Ringrose, Rosalind Gill, Sonia Livingstone agus Laura Harvey, "A qualitative study of children, young people and 'sexting': a report prepared for the NSPCC," (2012), 46.
- 28 Ringrose, 15.
- 29 Charlotte Aynsley et al., eag., *'Sexting' in schools: advice and support around self-generated images*, Iarscibhinn 2.
- 30 Brian O'Neill agus Thuy Dinh, *Net Children Go Mobile: Full findings from Ireland* (Baile Átha Cliath: Institiúid Teicneolaíochta Bhaile Átha Cliath, 2015), 45.
- 31 Giovanna Mascheroni agus Kjartan Ólafsson, *Net Children Go Mobile: risks and opportunities. An dara heagrán* (Milano: Educatt, 2014), 68.
- 32 Tá dlúilín ó ionchúiseamh ag cailín atá faoi 17 mbliana d'aois agus a ghabhann do chaidreamh collaí le buachaill atá faoi 17 mbliana d'aois, tar éis fórla arna déanamh ag an gCúirt Uachtarach in D. (M.) (Mionaoiseach) v Éire [2012] IESC 10.
Luaitear in Alt 3 den Acht um an Dlí Coiriúil (Cionta Gnéasacha), 2006 "Is é ná is i an Stiúthóir Ionchúiseamh Poiblí amháin a thionscnóidh, nó is lena thoiliú nó lena toiliú amháin a thionscnófar, aon imeachtaí i leith ciona faoin alt seo in oghaidh linbh atá faoi bhun 17 mbliana d'aois."
- 33 Hallissey, Brian, "Sexting and Hate Speech Online," cur i láthair ag *Digital Bullying: Legal and Security issues surrounding Cyber Safety*, Baile Átha Cliath, 9 Deireadh Fómhair 2014.
- 34 Ciallaíonn "Díobháil", i dtaca le leanbh – (a) ionsaí, drochúsáid nó failín an linbh ar bhealach a dhéanann dífeor tromchúiseach nó is dóigh a dhéanfaidh dífeor tromchúiseach do shláinte, d'fhorbairt nó d'fholláine an linbh, nó (b) drochúsáid ghnéasach an linbh, cibé de bharr gnímh aonair, neamhghnímh nó imthosca nó sraith nó meascán gníomhartha, neamhghníomhartha nó imthosca, nó ar shlí eile.
- 35 An Bord Náisiúnta Leasa Oideachais, *Cód Iompair a Fhorbairt: Treoirilinte do Scoileanna*, (An Bord Náisiúnta Leasa Oideachais, 2008), 55.
- 36 An Bord Náisiúnta Leasa Oideachais, *Cód Iompair a Fhorbairt: Treoirilinte do Scoileanna*, (An Bord Náisiúnta Leasa Oideachais, 2008), 58.
- 37 An Bord Náisiúnta Leasa Oideachais, *Cód Iompair a Fhorbairt: Treoirilinte do Scoileanna*, (An Bord Náisiúnta Leasa Oideachais, 2008), 39.
- 38 An Bord Náisiúnta Leasa Oideachais, *Cód Iompair a Fhorbairt: Treoirilinte do Scoileanna*, (An Bord Náisiúnta Leasa Oideachais, 2008), 61.

Saothair luaithe

Aynsley, Charlotte, Hugh Davies OBE QC, Sharon Girling OBE, Ruth Hammond agus Teresa Hughes. 'Sexting' in schools: advice and support around self-generated images, (Compass Community, 2013), arna rochtain an 26 Samhain 2015; ar fáil ó <http://www.parentsprotect.co.uk/files/Sexting%20in%20Schools%2eBooklet%20FINAL%2030APR13.pdf>

Boyd, danah. "Teen Sexting and Its Impact on the Tech Industry." Cur i láthair ag *Read Write Web 2WAY Conference*, Nua-Eabhrac, NY, 13 Meitheamh 2011.

Hallisey, Brian. "Sexting and Hate Speech Online." Cur i láthair ag *Digital Bullying: Legal and Security issues surrounding Cyber Safety*, Baile Átha Cliath, 9 Deireadh Fómhair 2014.

Lipmann, Julia agus Scott Campbell. "Damned If You Do, Damned If You Don't...If You're a Girl: Relational and Normative Contexts of Adolescent Sexting in the United States." *Journal of Children and Media*, 8:4 (2014): 371-386.

Mascheroni, Giovanna agus Andrea Cuman. *Net Children Go Mobile: Final Report*. Milano: Educatt, 2014.

Mascheroni, Giovanna agus Kjartan Ólafsson. *Net Children Go Mobile: risks and opportunities. An dara heagrán*. Milano: Educatt, 2014.

Mascheroni, Giovanna, Jane Vincent agus Estefania Jimenez, eag. "'Girls are addicted to likes so they post semi-naked selfies': Peer mediation, normativity and the construction of identity online." *Cyberpsychology: Journal of Psychological Research on Cyberspace* 9 (1) (2015): alt 5.

An Bord Náisiúnta Leasa Oideachais. *Cód Iompair a Fhorbairt: Treoirínte do Scoileanna*. An Bord Náisiúnta Leasa Oideachais, 2008.

O'Neill, Brian agus Thuy Dinh. *Net Children Go Mobile: Full findings from Ireland*. Baile Átha Cliath: Institiúid Teicneolaíochta Bhaile Átha Cliath, 2015.

Ringrose, Jessica, Rosalind Gill, Sonia Livingstone agus Laura Harvey. "A qualitative study of children, young people and 'sexting': a report prepared for the NSPCC." (2012).

SPIRTO. "Self-produced sexual images: Context and consequences. A summary of research findings." *Self Produced Images Risk Taking Online*, arna rochtain an 26 Samhain 2015;